

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Hur de åländska kvinnorna banade väg ombord

Lundberg, Cecilia

Published in:
Skärgård

Published: 01/01/2020

Document Version
Accepted author manuscript

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Lundberg, C. (2020). Hur de åländska kvinnorna banade väg ombord. *Skärgård*, (3), 75-76.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202201148266>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Hur de åländska kvinnorna banade väg ombord

Den åländska sjöfarten och myten om den åländske sjömannen har fått mycket uppmärksamhet genom åren. Då har det uttryckligen handlat om mannen och en manlig värld. Under de sextio åren färjetrafiken mellan Finland, Åland och Sverige varit i gång, finns det ingen dokumentation av de yrkesverksamma kvinnorna ombord. Agneta Karlsson ger de åländska kvinnorna i serviceverksamheten ombord på passagerarfärjorna ett ansikte och den uppmärksamhet som de förtjänar i sin bok som utkom våren 2020.

Boken bygger på en teoretisk bakgrund med statistiska fakta, men själva studien förankrar sig kvalitativt på intervjuer med sjutton kvinnor. Under perioden 1959 och 1985 tjänstgjorde de inom olika servicebefattningar ombord på bilfärjor och passagerarfartyg mellan Åland, Finland och Sverige. Informanterna uttalar sig direkt till läsaren under sina egna namn.

Passagerar- och bilfärjorna var revolutionerande för det åländska samhället både socialt och kulturellt. De bidrog starkt till att Åland gick från ett jordbrukssamhälle till ett tjänstesamhälle. Samtidigt banade de vägen för de åländska kvinnorna att ta plats på arbetsmarknaden på ett helt nytt sätt. Rakt uttryckt var det färjenäringen som byggde välförhållandet på Åland.

Gemenskapen och kamratandan ombord var stark med avsaknad av hierarkier och elitism. Anställningarna grundade sig vanligen på personliga kontakter och väl ombord kände alla ett ansvar att hugga i och växla mellan arbetsuppgifter och yrkestitlar. Med det inte sagt att arbetet inte var tungt och slitsamt, både fysiskt och psykiskt. Mycket jobb och lite vila är en sak, avsaknad av arbetsledning en annan. Kvinnorna ombord måste själv sätta ner foten mot sexuella påhopp och trakasserier och det allmänna anseendet att det endast var "dåliga fruntimmer" som jobbade på sjön. Männens moral ifrågasattes inte, medan kvinnornas *förmodade* beteende gjordes till föremål för fördömanden.

Under hela 1970-talet ansågs kvinnliga sjömän som ett lågstatusyrke. Kunde man ens kalla en servicearbetande kvinna ombord på en färja för sjöman? En riktig sjöman seglade på de stora haven och kajade inte mellan vassarna i hemknutarna. Men rent fackligt har alla som arbetat ombord benämnts som sjömän eller sjöfarare.

Alla färjeanställda drog själva konkret nytta av det ökade välförhållandet. Lönen var god, även för de som saknade utbildning. Med rederiernas provisionssystem som baserade sig på försäljning, ökade månadslönen avsevärt. Provisionsprocentens storlek baserade sig på arbetsuppgift, något som de åländska kvinnorna drog en stor fördel av. De jobbade helst i cafeteria, kiosk och i mässen. Provisionssystemet slopades i början av 1980-talet, men hela 1970-talet beskrivs som en guldålder med Klondikestämning. Personalen i maskin drog ingen fördel av systemet, till och med kaptenen kunde hamna neråt på lönelistan, men försäljningspersonalen täljde guld.

Att kombinera ett arbetsliv ombord med familjeliv hemma krävde naturligtvis sina sociala uppoffringar. **Agneta Karlsson** kan trots detta inte spä på myten om att de färjearbetande kvinnorna skulle ha skiljt sig i högre grad än sina systrar i land. Däremot fick de äkta männen hemma ta på sig ett större ansvar, vilket bidrog till jämställdheten i det åländska samhället.

Karlssons studie är så väl unik som intressant. Den belyser passagerarfärjan som en modern arbetsplats och ger en social och kulturell inblick i genusfrågan i det åländska samhället. Studien genererar naturligt flera följdfrågor, något författaren också tar upp. Det finns alltså uppslag för flera studier i tematiken.

Cecilia Lundberg

Titel: Åländska kvinnor i färjerederiernas tjänst

Författare: Agneta Karlsson

Meddelanden från Sjöhistoriska institutet vid Åbo Akademi nr 36

ISBN 978-952-12-3917-5